

CAPUT V.

UTRUM, AMISSA GRATIA ET CHARITATE, ETIAM
FIDES ET SPES AMITTANTUR?

1. Hæresis. — Communis error hæreticorum hujus temporis est, per omne peccatum per quod amittitur charitas fidem etiam destrui, ac proinde amissa gratia necessario fidem amitti, et consequenter etiam spem, quia spes non potest sine fide permanere. Hunc vero errorem nullo probabili fundamento suadere videntur, sed ex aliis suis erroribus illum eliciunt. Docent enim homines per solam fidem justificari, ex quo consequenter inferunt solam infidelitatem posse ab homine justitiam excludere, unde, cum infidelitas fidem excludat, optime concludunt, quoties amittitur justitia, seu gratia, aut charitas, fidem etiam amitti. Præterea ex eodem principio (ut supra dixi) colligunt peccata omnia, præter infidelitatem, esse venialia de facto, id est, non imputata propter fidem. Unde consequenter inferunt reliqua peccata, præter infidelitatem, sicut non excludunt fidem, ita nec excludere charitatem, ac proinde nunquam charitatem sine fide amitti. Tertio, argumentatur specialiter Melanchton (ut Bellarminus refert), quia fides nihil aliud est quam fiducia misericordiae Dei propter Christum promissæ; sed non potest esse talis fiducia simul cum mala conscientia seu voluntate peccandi mortaliter; ergo per quodcumque mortale peccatum excluditur fides. Minorem probat, quia per fiduciam misericordiae accedit homo ad Deum per Christum; per propositum autem peccandi fugit a Deo; ergo non possunt illa duo esse simul. Ex quo discursu colligi videtur, ex sententia istorum hæreticorum non ideo amitti justitiam, quia amittitur fides, sed quia amittitur spes, nam fiducia illa non est aliud quam spes, ut supra libr. 8 visum est, et quia spem illam putant non posse consistere cum peccato mortali, inde colligunt per omne peccatum mortale amitti justitiam. Unde vel non intelligunt suam sententiam de fide propria, quæ est in assentiendo, vel ex eo quod fiducia perditur, inferunt etiam fidem mentis amitti.

2. Erroris prætextus ex Scriptura. — Omissionis autem hæreticis fundamentis, videtur hic error posse confirmari ex illo 1 Joan. 4: *Qui non diligit, non novit Deum; et infra: Quisquis*

confessus fuerit quoniam Jesus est filius Dei, Deus in ipso manet, et ipse in Deo. At vero ille, in quo Deus manet, justus est, juxta illud 1 Joan. 3:4: *Et ad eum veniemus, etc.; et quod infra ibidem dicitur: Qui manet in charitate, in Deo manet, et Deus in eo.* Denique in eodem capite ait Joannes: *Qui confitetur Iesum Christum in carne renisse, ex Deo est.* Auget difficultatem Ambrosius, lib. 5, epist. 44, ubi tractans verba ejusdem epistolæ, cap. 5: *Omnis qui credit quoniam Jesus est Christus, ex Deo natus est, illis adjungit quod cap. 3 idem Joannes dicit: Qui natus est ex Deo, non peccat.* Unde ipse infert: *Ergo qui credit Jesum Christum esse, non peccat.* Et e contrario qui peccat, non credit. Et addi potest Gregorius, homil. 29 super Evang., dicens: *Vera fides est quæ in hoc quod verbis dicit, moribus non contradicit.* Et adducit illud ad Tit. 1: *Qui confitentur se nosse Deum, factis autem negant.* Et illud 1 Joan. 2: *Qui dicit se nosse Deum, et mandata ejus non custodit, mendax est.* Denique Hieronymus, ad Galat. 5, circa id: *Fructus autem spiritus, etc.: Cum dilectio procul absuerit, et fides pariter abscedit.*

3. Prima ratio pro hoc errore. — Deinde argumentor ratione, primo, quia eamdem dependentiam habet fides vel spes infusa ab habituali gratia, quam habent cæteræ virtutes et dona infusa; ergo, sicut amissa gratia cæteræ perduntur, ita etiam fides et spes. Probatur simul antecedens et illatio, quia fides et spes comparantur ad gratiam, sicut potentia ad essentiali formam; ergo illa amissa, consequenter amittuntur; hæc est enim præcipua ratio ob quam aliæ virtutes pereunt cum gratia. Et ideo non obstat quod mortale peccatum non sit per se contrarium fidei, nam satis est quod sit contrarium radici fidei, quæ est gratia; sic enim aliæ virtutes morales amittuntur, quamvis non omnia peccata mortalia sint illis contraria. Et inde etiam non obstat quod charitas sit posterior fide, ut ea ratione possit fides manere, tanquam prior sine posteriori; nam, licet hoc habere possit locum, solam connexionem talium habituum inter se spectando, non vero si considerentur quatenus in una forma gratiæ radicantur. Secundo, argumentari possumus ex ratione meriti, seu demeriti. Nam omne peccatum mortale est dignum infinita poena, et amissionem omnium bonorum, et præsertim spirituum; ergo etiam meretur amissionem fidei et spei; ergo de facto tolluntur propter omne

CAP. V. UTRUM AMISSA GRATIA ET CHARITATE, ETIAM FIDES, ETC.

661

peccatum mortale. Probatur consequentia, quia ratio justitiae divinae exigit ut peccatum condigna poena puniat, et quod illam non differat, quando homo est illius capax in statu viæ. Sic enim præmium boni operis, ut, verbi gratia, augmentum gratiæ, non differt Deus dare, quia homo viator est illius capax, ut infra lib. 42 dicemus; idem ergo est in pena privationis fidei, cum etiam homo viator illius capax existat. Unde potest hæc ratio confirmari verbis Jacob. 2: *Qui in uno offendit, factus est omnium reus; nam si omnium, profecto etiam infidelitatis; loquitur autem de omni peccato mortali, ex sententia omnium catholicorum.*

4. Tertia ratio ab exemplo et Patrum auctoritate. — Tertio argumentor, nam Adam peccando fuit quasi primum exemplar hominum qui illum peccando imitantur; sed Adam peccando non solam gratiam, sed etiam fidem amisit; ergo idem faciunt cæteri homines quando peccant. Consequentia patet ex majori propositione et ex paritate rationis. Minor autem est communis Patrum sententia. Dicit enim Augustinus, lib. 14 de Civit., cap. 17, Adam peccando expertum esse *quid infidelitas et inobedientia nocerent.* Et lib. 4 contra Julian., cap. 3, ex Olympio, Episcopo Hispano, refert, quod si in Adamo *fides incorrupta mansisset, ac vestigia defixa tenuisset, nunquam, mortifera transgressione sua vitium in germine sparsisset.* Augustino consentire videtur Ambrosius, epist. 33 ad Marcellinam, alias lib. 2, epist. 14, dicens de Adam: *Agnoscis te esse nudum, bonæ indumenta fidei perdidisti.* Et lib. 7 in Luc, ad cap. 20, dicit fuisse *exutum fidei vestimento.* Clarius vero Prosper ad 5 object. Vincent. : *Quibus malis (ait) tunc se homo induit, quando illum fidei obedientiaque privatum diabolus in suas promissiones a lege Dei traduxit.* Et ad dub. 3 Genuens., sententiam auget, dicens: *Quid est, quod (aiunt) humanæ naturæ per peccatum (Adæ) solam fidem non esse præceptam, quam nisi primam amisisset (Adam) cæteris bonis non carerer.* Ubi duo valde notanda significat: unum est, quod si Adam non amisisset fidem, nec posteritati illam abstulisset; aliud est, quod si fidem non amisisset, non perdisset alia bona, et consequenter non peccasset, significans non potuisse {peccare sine infidelitate, quod non habet majorem rationem in Adamo quam in nobis. Et idem repetit contr. Collator., cap. 19. Ac tandem Tertullianus, lib. 2 contra Marcion., cap. 2, Ada-

6. Secundum fundamentum ex aliis Scripturæ testimoniis. — Deinde hoc confirmant

um *hæreticum*, et peccatum ejus *hæresim* appellare non dubitavit.

5. Assertio prima, de fide certa. — *Primum fundamentum primæ partis assertionis.* — Nihilominus dicendum primo est fidem sine charitate permanere posse, ac proinde non omne peccatum mortale, quod charitatem expellit, excludere fidem. Assertio est de fide, nam imprimis in Scriptura sacra invenitur expressa quoad priorem partem. Probatur Jacob. 2: *Quid proderit, fratres mei, si fidem quis dicat se habere, opera autem non habeat, nunquid poterit fides salvare illum?* Idem autem est fidem esse sine operibus, quod esse sine charitate, quia qui charitatem habet, implet legem, et ita non est sine operibus. Solent autem hæretici dicere non loqui Jacobum de vera fide. At certe fides non vera non est fides, unde potius dicturus fuisset Jacobus: *Si quis dicat fidem se habere sine operibus, mentitur, quia illa non est vera fides.* Non autem hoc dicit, sed supponendo potius esse veram fidem, subjungit: *Nunquid poterit fides salvare illum?* Et de una et eadem fide loquitur, cum dicit, *sine operibus fidem mortuam esse, et cum operibus justificare*, seu ex operibus consummari, sicut statim dicit de fide Abrahæ. Atque ita intellexit hunc locum Hieronymus, lib. 2 in Epistol. ad Galat., in fine, dicens: *Sicut, teste Jacobo, fides sine operibus mortua est, ita opera sine fide mortua sunt.* Probatur præterea ex illo 1 Cor. 13: *Si habuero omnem fidem, ita ut montes transferam, charitatem autem non habuero, nihil sum.* Quem locum, præter expositores ibi, ita intellexerunt Irenæus, libr. 4 contra hæres., cap. 25, et Chrysostomus, homil. de Zelo et livore. Neque enim Apostolus hoc dixit quasi per exaggerationem ex hypothesi impossibili, sed aliquid plane ad verba Christi Matth. 7: *Multi dicent mihi in illa die: Domine, nonne in nomine tuo prophetavimus, et dæmonia ejecimus, et virtutes multas fecimus, et tunc confitebor illis quia nunquam novi vos.* Quia, scilicet, sine charitate fidem habebant, etiam quæ ad miracula facienda sufficeret. Sive enim fides miraculorum et catholica sit eadem, sive diversa, de quo sunt opiniones, certum tamen est non posse esse fidem miraculorum sine fide vera et catholica omnipotentiæ et veritatis Dei; si ergo fides miraculorum seu signorum potest esse sine charitate, multo certe magis fides credendi omnia revelata.

verba Christi ibidem Matth. 7: *Non omnis qui dicit mihi: Domine, Domine, intrabit in regnum cælorum, sed qui facit voluntatem Patris mei.* Perinde enim est ac si diceret: Non omnis qui me invocat, laudat, et credit, salvabitur, sed, qui servat mandata, et amat, ut Hieronymus exponit; et optime Chrysostomus, homil. 25, dicit Christum illis verbis conscientias Pharisæorum verberasse, quia in dogmatibus solis religionem ponebant, et de sancta conversatione nihil curabant. Et infra circa illa verba: *Multi dicent mihi in illa die: Non modo ille (ait) qui habet fidem, conversatione neglecta, regnum non poterit introire cælorum, sed et ille qui una cum fide multa splenduit claritate signorum, nec tamen aliquid in vita boni operis exercuit, a cælestibus similiter januis repelletur.* Et eodem modo exponunt ibi Theophylactus, et Euthymius, et Augustinus, libro 50 Homiliar., in 50, cap. 4, alias 10, et lib. de Salutarib. document., cap. 38, et Cyrius, lib. 10 in Joan., cap. 18, ubi id etiam colligit ex verbis Joan. 15: *Si manseritis in me, utique per fidem, et verba mea in vobis manserint, scilicet per obedientiam et charitatem, quodcumque volueritis petetis, et sicut vobis.* Notat enim poni a Christo illas duas conditions, quia prior potest esse sine posteriori, non tamen sufficit. Est etiam apertum testimonium Joan. 12 de quibus Judæorum Principibus simul dicitur: *Crediderunt in eum, sed non confitebantur, dilexerunt enim magis gloriam hominum quam gloriam Dei.* Illi ergo fidem jam conceperant in Christum, ut expresse ibi affirmatur, sicut de aliis dicitur quod non credebant, et tamen propter humanum timorem non confitebantur, et ita nondum diligebant, ut recte observavit Augustinus, tractat. 53 et 54 in Joan., et optime Tolestan. et Maldonat. ibi contra novos hæreticos notarunt. Ponderare item possumus ad eamdem veritatem confirmandam illud Joannis 1: *Quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri, cum Chrysostomo ibi homil. 9, in fine, considerante non dixisse Joannem: Fecit eos filios Dei fieri, sed: Dedit eis potestatem fieri, quia non sati est recipere Deum per fidem, ut quis fiat filius Dei, sed necessaria est libera voluntas et dispositio cum gratia Dei, neque satis est se per baptismum factum esse filium Dei, nam potest quis non perseverare in filiatione divina, etiam si credere non desistat.*

7. *Tertium fundamentum ex Patribus.* — Tertio, probari potest ex Patribus, qui sum-

mo consensu veritatem hanc docent vel explicando cieta Scripturæ testimonia, vel tractando parabolæ Christi, in quibus aperte significatur esse intra Ecclesiam bonos et malos, ut in parabola de decem Virginibus notat Gregorius, homil. 42 in Evang., et Chrysostom., homil. 79 in Matth. Et in parabola de sagena missa in mare, et ex omni genere piscium congregante, Matth. 43, et similibus, ut late exponit Augustinus, libr. Quæstion. in Matth., quæst. 1, ubi assignat discrimen inter hæreticos et malos Christianos, quod illi carent fide, isti credentes male vivunt. Item in Concionibus ad populum fidelem, frequenter Christianos de peccatis et malis operibus reprehendunt, non vero de infidelitate, sed potius ex eo quod illam otiosam habent. Quod et Christus Dominus in ultimi judicii sententia dixit se esse facturum, Matth. 25, et notat Augustinus, libr. de Fide et operibus, cap. 15, qui liber totus plenus est testimonii hanc veritatem confirmantibus. Quam etiam docuit idem Augustinus, lib. 4 de Baptismo, cap. 18, et libr. 45 de Trinit., cap. 18, dicens: *Fides sine charitate potest quidem esse, sed non proficere.* Ambrosius etiam, libr. 7 in Luc., in fine cap. 14, circa parabolam de vocatis ad nuptias, et illum qui ingressus est sine ueste nuptiali: *Fides (inquit) queritur* (utique in eo qui ingressurus est ad nuptias), *neque hoc tamen plenum est, ut aliquis vocatus adveniat, nisi uestem habeat nuptiale, hoc est fidem habeat et charitatem.* Ubi clare supponit fidem esse posse sine charitate, sed non sufficere. Idem optime ad Hebr. 4 et 10, et melius serm. 22, qui est in Septuagesima: *Sicut non omnes qui in stadio currunt, accipiunt bravium, sed ille qui prius currendo pervenit, ita non omnes qui habent fidem salvantur, sed illi tantum qui in bono quod inchoaverant opere perseverant;* et infra: *Sicut nullus desperare debet, in quacumque aetate sit, si ad Dominum converti voluerit, ita nullus pro sola fide securus esse debet, sed potius pertimescere per hoc quod subditur: Multi sunt vocati, pauci vero electi.* Et similia passim in Patribus reperiuntur.

8. *Quartum fundamentum ex definitione Tridentini.* — *Fides vera duplice dici potest.* — Quarto, definita est haec veritas in Concilio Tridentino sess. 6, cap. 15, et canon. 28, qui sic habet: *Si quis dixerit, amissa per peccatum gratia, simul et fidem semper amitti, aut fidem quæ remanet non esse veram fidem, licet non sit viva, aut eum qui fidem sine cha-*

ritate habet non esse Christianum, anathema sit. Circa quæ verba, notanda illa sunt quibus dicitur fidem esse veram, licet non sit viva, hæc enim calumniantur hæretici, tanquam inter se repugnantia; nam homo mortuus non est verus homo. Unde eadem ratione concludent, eum qui fidem mortuam habet, esse tantum Christianum mortuum, ac proinde non esse verum Christianum. Sciendum est autem duplice dici fidem veram: uno modo, ex conformitate ad objectum, in qua veritas cognitionis consistit, et sic facile intelligitur posse fidem esse veram, etiamsi viva non sit, quia assensus fidei conformis est rei per eum creditus; nam ita creditur, sicut se habet in re; et nihilominus potest non moveri ad opus per charitatem, in quo ejus vita consistit. Alio modo dicitur fides vera quoad substantiam et rationem assentiendi, quæ veritas a priori distincta est, nam fides dæmonum est vera priori modo, et fides hæretici, circa aliquem articulum in quo non errat, potest eodem priori modo esse vera, et tamen neutra est vera posteriori modo, quia non est ex motivo divinæ revelationis ac testimonii, sed in dæmonibus est coacta ex evidentiâ signorum, et in hæretico est tantum ex quadam opinione humana. At vero in peccatore fideli est fides vera, etiam hoc secundo modo; nam omnia integre credit, quæ Deus dicit, tanquam omnino certa et infallibilia, et in hoc consistit veritas substantialis (ut ita dicam) fidei. Et in hoc sensu locutum est Concilium de vera fide; definit enim manere sine charitate veram fidem, id est, infusam et supernaturalem, et ex parte sua inchoantem veram justitiam apud Deum, si alia necessaria accedant. Unde facile intelligitur non repugnare fidem sic veram esse mortuam, quia vita illa quam illi charitas præbet, non est de substantia ejus, sed illam perficit et quasi movet. Unde non recte comparatur cum homine, de cuius substantia est vita; sed posset cum cadavere comparari, quod, licet corpus mortuum dicatur, nihilominus est verum corpus, quia non-deest illi forma conferens corporis veritatem, sed tantum illa quæ est principium motus et sensus, quam perfectionem addit vita seu anima vero corpori. Et adhuc est in exemplo dissimilitudo, quia vita corporis est vera et substantialis, de fide autem dicitur per metaphoram, et ideo respectu veræ fidei est accidentalis; sicut vera aqua dicitur per metaphoram viva, dum est saliens et fluens, mortua vero cum in palude quiescit.

9. *Ultimum fundamentum, ex ratione.* — *Erasio.* — Ultimo, ex his facile est veritatem hanc ratione confirmare. Nam si fides nunquam manet sine charitate, vel hoc est ex ipsa rei natura, vel quia Deus ita voluit et statuit non conservare fidem sine charitate. At neutrum dici potest; ergo. Minor quoad posteriorem partem evidens est ex dictis, erit que evidenter, si priorem etiam partem probaverimus. Quia de tali voluntate vel ordinatione divina constare nobis non potest, nisi per ejus revelationem aut testimonium; at vero non solum id nullo Dei testimonio constat, verum etiam neque humano fide digno; imo etiam oppositum evidenter ostensum est testimonii adductis; nam cum ostendant de facto manere fidem sine charitate, convincunt non disposuisse contrarium per absolutam providentiam et voluntatem suam, cum hæc non possit non impleri. Probatur ergo prior pars, nimurum, etiam attenta talium formarum seu habituum natura, fidem facile posse sine charitate manere, quamvis charitas sine fide esse non possit. Quia fides est virtus intellectualis prior charitate, et fundamentum ejus, et ideo sine fide charitas esse non potest, quia sine fundamento manere non potest, quod superædificatum est. Et ideo hic etiam locum habet illud: *Sine fide impossibile est placere Deo.* At vero e contrario fides sine charitate manere potest, sicut fundamentum manere solet, destruto aedificio; et ordinarie loquendo prius esse potest sine posteriori, quando est simpliciter prius, et non habet aliquam reciprocam dependentiam a posteriori; ita vero se habet fides ad charitatem. Dices primo: licet fides sit intellectualis virtus, nihilominus pendet a voluntate, et ex ea parte posse ita pendere a charitate, ut sine illa esse non possit.

10. *Impugnatur. — Instantia. — Confirmatur.* — Sed contra, quia fides pendet quidem a libera voluntate credendi, non tamen pendet ab amore Dei super omnia, et ideo, licet pendeat a voluntate, non sequitur pendere etiam a charitate; imo hinc potest retorqueri argumentum, quia ad fidem ex parte voluntatis sufficit volitio credendi; sed actus voluntatis credendi potest esse sine amore charitatis, sicut actus voluntatis orandi, vel offerendi sacrificium, vel aliter colendi Deum.

potest esse sine amore Dei super omnia; ergo et actus credendi potest esse sine actu diligendi, ac consequenter sine charitate. Instabis, quia, licet hoc fortasse locum habeat in actibus, non tamen in habitibus, quia, licet credendi propositum actuale possit esse sine amore, nihilominus habitus infusus, qui est principium proprium et connaturale illius propositi seu volitionis, non potest esse sine gratia et charitate habituali, quia omnes virtutes voluntati infusæ deperduntur, perdita gratia, ut dictum est; ergo consequenter etiam perditur virtus fidei, quæ est in intellectu. Et potest objectio confirmari, quia, licet actus credendi præcedere possit actum amoris in prima hominis conversione ab infidelitate ad fidem, nihilominus habitus fidei non præcedit habitum gratiæ, sed simul tempore et posterius ordine nature cum illa infunditur; ergo etiam cum amittitur gratia, amittetur consequenter habitus fidei, etiamsi postea possit peccator actus fidei ante actus charitatis aut pœnitentiæ exercere.

11. *Diluitur instantia.* — *Ad confirmationem illius.* — Respondemus ad instantiam, de illo habitu voluntatis, a quo pia affectio credendi manat, nihil esse de fide definitum, et ideo ex re dubia non posse argumentum sumi contra certum dogma fidei. Dico tamen, consequenter loquendo ad alia principia fidei, præbilius esse dari proprium et speciale habitum voluntatis, a quo voluntas illa credendi connaturaliter elicetur. Unde etiam præbilius est, illum habitum non amitti, amissa gratia, sed in peccatore manere, quia est quasi pars fidei, et cum illa constituit unam integrum virtutem credendi modo libero et humano, sicut actus credendi humanus actum simul intellectus et voluntatis complectitur. Ergo cum certum sit fidem non amitti, tam de habitu voluntatis quam intellectus accipiendum est, quia sub toto includuntur partes, et quia merito id intelligitur de fide, prout est adæquatum principium actus credendi, qui est actus liber, et ideo actum etiam voluntatis includit. Et ad objectionem dicimus, in superiori capite solum fuisse nos locutos de virtutibus moralibus, et fidem excepsisse, sub qua etiam habitus piæ affectionis comprehenditur. Qui vero opinatus fuerit affectum credendi, vel esse ab ipsa charitate elicatum, vel ab aliqua virtute morali quæcum gratia perditur, dicat, licet fides non amittatur per peccatum, infirmarit tamen aliquo modo ex parte affectus creditis, et ideo per peccatum amitti habitum voluntatis, qui est

principium piæ affectionis, licet substantia fidei habitualis, quæ est in intellectu, non amittatur. Ad confirmationem item nos præbilius credimus, etiam in initio et infusione, quando habitus fidei non infunditur per sacramentum, posse solum habitum fidei sine gratia infundi, ut supra docui. Qui vero contrarium senserit, respondeat difficilius auferri quod semel datum est, quam negetur seu non detur quod antea non erat datum, nec debebatur; vel, quod perinde est, facilius rem conservari quam produci, et in naturalibus etiam saepe contingere, ut forma non infundatur sine aliqua conditione vel dispositione, sine qua possit conservatur.

12. *Instant hæretici denuo.* — Sed contra hæc omnia replicant hæretici, quia, licet fides natura sua sit prior charitate, est principium et radix, et necessario illam secum affert. Quia sicut impossibile est (ait Calvinus) separari Spiritum Sanctum a Christo, licet Christus sit principium ejus, ita impossibile est separari charitatem a fide, quia per illam proponitur Christus ut medicus et salvator dans salutem omni credenti, et per eamdem fidem cognoscit homo infirmitatem suam et necessitatem, et ideo, si credit, impossibile est quin amet. At hæc objectio vel potius evasio frivola est, quia si sermo sit de habitibus, fidei habitus nullam habet realem influentiam vel efficientiam in habitum charitatis, neque iste manat ex illo, tanquam ramus ex radice, vel ut passio ex essentia. Nullo enim fundamento verisimili hoc singi potest, præsertim cum ex Paulo sciamus charitatem esse perfectiorem fidei, et manere ablata fide per claram visionem. Si vero sit sermo de actibus, sic quidem actus fidei excitat actum amoris, proponendo excellentiam objecti, et præstantiam, utilitatem, imo et necessitatem talis amoris. Nihilominus tamen addimus in primis non semper fidem exercere hos actus practico modo, ut necessarium est ad movendam voluntatem. Nam fides per se est virtus speculativa, et in contemplatione et assensione veritatis actum suum consummat. Unde etiam Augustinus definivit, credere esse cum assensione cogitare; et ita potest peccator veros actus fidei exercere sistendo in judicio veritatis sine ordine ad affectum voluntatis, ac proinde sine exercitio charitatis. Deinde addimus, etiam cum per fidem peccator practice cogitat de rebus fidei, ut de amabilitate Dei et Christi, de divitiis redemptionis ejus, de obligatione ac necessitate amandi illum, et similibus, talem

fidei actum non inferre necessitatem voluntati ad amandum, sed pro sua libertate posse non amare, sed a passione vel tepiditate vinci, et ita ex influxu, quem fides potest habere in amorem, nullo modo sequi inseparabilitatem fidei ab amore. Quia vero heretici potius de fiducia, id est, spe, quam de fide loquuntur, de illa statim verbum unum post probationem alterius partis assertionis adjiciemus.

13. *Secunda assertionis pars ex dictis inferitur.* — *Sola infidelitas fidem destruit.* — Ex priori igitur parte assertionis, quod fides possit manere, perdita charitate, sic demonstrata, evidenter colligitur altera pars, nimis non amitti fidem per omnia et singula peccata mortalia, prout in terminis definitum Concilium citatolo. Probatur illatio, quia ostensum est gratiam et charitatem semel habitam non amitti, nisi per peccatum mortale, et e converso per omne peccatum mortale amitti; ergo ut fides possit manere sine charitate, necesse est ut per aliquod peccatum possit amitti charitas, per quod fides non amittatur; ergo non amittitur fides per omne peccatum mortale, alias, quoties amitteretur charitas, amitteretur fides, et sic nunquam posset sine illa manere, et consequenter neque esse. Nam si in conservatione semper essent necessario conjunctæ, multo magis in infusione, ut est per se notum, et omnes concedunt. Unde ulterius infertur per nullum peccatum, quod non sit infidelitas, amitti fidem cum charitate. Probatur, quia, seclusa infidelitate, quoad hoc eadem est ratio de ceteris peccatis mortalibus. Quia nullum eorum habet speciale oppositionem cum fide, et omnia habent aversionem a Deo eisdem rationis essentialis, per quam opponuntur charitati, et quod in eis malitia illa possit esse inæqualis quoad gravitatem, nihil id refert ad expellendam fidem. Quapropter non potest hoc magis attribui homicidio quam adulterio, nec sacrilegio magis quam odio Dei, vel e contrario, si præcisatur in tali specie culpæ vel aversionis.

14. *Confirmatur primo ab experimento,* — *Secundo, a communi Ecclesiæ sensu.* — Denique potest hæc pars et ipsa experientia, et communi totius Ecclesiæ sensu, et loquendi modo confirmari. Nam experimento videntur Christianos perditissimos in moribus, homicidas, latrones publicos, imo blasphemos et sacrilegos esse in fide catholica firmissimos, et omnem hæresim, ac falsam sectam abhorrire. Et licet verum sit per huncmodi experientiam non satis probari habitum infusum, tamen supposita alias vera et certa doctrina de infusione habituum ad talen modum operandi, cum ille modus crederi in hujusmodi hominibus sit tam firmus et frequens, et universalis ad omnia dogmata fidei, et cum perfecta subjectione ad Ecclesiam catholicam, satis ostendit permanentiam ejusdem habitus, ultra altiore certitudinem ejusdem veritatis per doctrinam fidei. Communis etiam Ecclesiæ sensus hoc satis demonstrat, nam si Christiani per hujusmodi peccata fidem amitterent, infideles fierent, nam infidelis est qui fide caret; quis autem Christianorum hujusmodi peccatores unquam inter infideles computavit? Item alias isti omnes extra Ecclesiam fierent, quia Ecclesia solum ex fidelibus constat; hoc autem etiam est contra communem Ecclesiæ consensem, nam omnes agnoscunt in Ecclesia esse justos et peccatores, sicut etiam Christus Dominus in suis parabolis saepe significavit, ut supra tetigi. Et Patres omnes ubique distinguunt fideles male viventes ab infidelibus et hæreticis, tanquam notissimum et constantissimum supponentes, non amitti fidem per ea peccata, etiam mortalia, quæ ipsi fidei specialiter contraria non sunt. An vero per infidelitatem amittatur, et quando vel quomodo, in capitibus sequentibus explicabimus.

15. *Assertio de virtute spei.* — Atque ex his ulterius addimus spem non amitti semper amissa gratia, nec per omnia peccata quæ gratiam expellunt. De hac assertione non invenio tam expressam definitionem, sicut de fide, nec tam aperta Scripturae testimonia; nihilominus tamen judico assertiōnem esse omnino certam. Nam communiter Theologam rationem esse putant de spe quæ est de fide, et de utraque æqualiter docent posse esse informem, ut patet ex D. Thoma 4. 2, quæst. 65, art. 4, et in 3. d. 26, quæst. 2, art. 3, quæst. 2, et quæst. 2 de Verit., seu unic. de Charit., art. 6, ad 10, et quæst. 4, quæ est de spe, art. 3, et in 4. d. 14, quæst. 1, art. 2, quæst. 2, ad 2, ait in justificatione peccatoris non oportere fidem aut spem superaddi, quia in peccatore manent, idemque docent cæteri scholastici qui punctum attingunt, ut Alens. late 3 part., quæst. 65; Albert. in 3. d. 26, art. 5, ubi etiam Durandus, quæst. 2, n. 8, et Iatius Bonaventura, art. 1, quæst. 4, dicens absque dubio spem posse esse informem. At vero Richardus in 3. d. 23, art. 5,